

BİLSEM’de akran zorbalığı hakkında öğretmen görüşleri

Pınar Uçak Çıracı¹ & Elif Acar²

Öz: Okullarda gün geçtikçe akran zorbalığına maruz kalma oranının artması bu alanda daha çok araştırma yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu sebeple çalışmanın amacı, akran zorbalığı hakkında öğretmenlerden alınan bilgiler doğrultusunda üstün yetenekli öğrencilerin maruz kaldıkları zorbalık davranışlarını, zorbalık türlerini ve bu davranışlara etki eden etmenleri saptamaktır. Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Balıkesir ili BİLSEM kurumlarında çalışan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma nitel yöntem üzerine kurgulanmıştır, araştırmanın deseni durum çalışmasıdır. Yapılan araştırmanın sonucunda öğretmenlerin tamamı BİLSEM öğrencilerinin, örgün eğitim aldıkları okullarında akran zorbalığına maruz kaldığını belirtmiştir. Zorbalığı yapan öğrencilerin genel özellikleri hakkında öğretmenler, çoğunlukla ailesel sebepler (sevgi yetersizliği, ilgisizlik, maddi yetersizlikler, aile içi şiddet) olarak belirtirken, fiziksel olarak üstünlük, düşük- yüksek akademik başarı, ergenlik dönemi özellikleri, özgüven yüksekliği/özgüven düşüklüğünü de sebepler arasında belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Akran zorbalığı, BİLSEM kurumlarında akran zorbalığı, okul zorbalığı.*

Okul Yönetimi Dergisi
School Administration Journal

Okul Yöneticileri Derneği
e-ISSN: 2822-4221

Araştırma Makalesi
Research Article

Uçak-Çıracı, P. & Acar, E. (2024).
BİLSEM’de akran zorbalığı hakkında
öğretmen görüşleri. *Okul Yönetimi*
(SAJ), 4(1), 25-34.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/saj>

Teachers' opinions about peer bullying at science and arts centers

Abstract: The increasing exposure to peer bullying in schools has led to the need for more research in this area. Therefore, the purpose of this study is to detect the bullying behaviors and types that gifted students are exposed to and the factors that lead to them based on the information received from the teachers on peer bullying. Within the scope of the research, a semi-structured interview form, which was created by the researchers, was used as a method of data collection. By using content analysis as a method, the obtained data was analyzed. 20 teachers working in Science and Arts Centers (BİLSEM) in Balıkesir province constitutes the study group. Qualitative research method was employed and the research pattern of this study is a case study. As a result of this study, 20 out of 20 teachers stated that BİLSEM students were subjected to peer bullying. In light of the findings of this study, the general characteristics of students who commit bullying are due to domestic reasons such as lack of love, apathy, financial inadequacies and domestic violence. The other reasons include physical superiority, low/high academic achievement, puberty and high or self-esteem.

Keywords: *Peer bullying, peer bullying in science and arts centers (BİLSEM), school bullying.*

Başvuru/Submitted
9 May / May 2024
Kabul/Accepted
25 Haz / Jun 2024
Yayın/Published
24 Tem / Jul 2024

¹ Uz., MEB, pinarucak@hotmail.com, ORCID: 0009-0004-5140-4782

² Uz., MEB, elifacarr@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2069-7795

Giriş

Okullarda, aynı sınıftaki öğrenciler veya aynı yaş grubundaki arkadaşlar, iş yerlerinde aynı departman veya aynı pozisyonda çalışan meslektaşlar, mahalle veya apartmanlarda aynı yaş ya da aynı yaş aralığındaki komşular ve kurslarda aynı eğitim programlarında yer alan öğrenciler akran terimine örnek oluşturur. Bu akranlar okulda, iş yerinde, mahallede, sosyal çevrelerinde bazen isteyerek bazen de farkında olmadan sosyal bir iletişim içerisine girerek akran ilişkisi kavramını ortaya koyar. Akran ilişkileri, yakınlık, benzerlik, beklentiler, tercihler, iş birliği, karşılıklı ilişki, gibi farklı değişkenleri bir arada barındırır (Hartup ve Abecassis, 2002). Bu ilişkiler, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişim için önemlidir ve birçok farklı şekilde ortaya çıkabilir. Örneğin, arkadaşlık, iş birliği, rekabet ve dayanışma gibi çeşitli dinamikleri içerebilir. Akran ilişkileri, bireylerin kendilerini tanımalarına, sosyal becerilerini geliştirmelerine, empati kurmalarına ve problem çözme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu ilişkiler, genellikle çocukluk ve ergenlik dönemlerinde yoğun bir şekilde deneyimlenir, ancak yaşamın her evresinde önemlidir. Akran ilişkileri zaman zaman olumsuz deneyimleri de beraberinde getirebilmektedir. Akranlar arası olumsuz ilişkiler genellikle saldırganlık olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlığın zorbalık ve şiddet gibi çeşitli alt boyutları vardır (Uysal ve Dinçer, 2012). Bu alt boyutlarda en sık karşımıza çıkan zorbalık türü, akran zorbalığıdır. Akran zorbalığı, genellikle yaşıtı olan bir kişi veya kişilerin, fiziksel, duygusal, sözlü veya dijital olarak bir başkasına kasıtlı olarak zarar vermesidir. Akran zorbalığı eğitim-öğretim ortamında güvenlik ve refahı tehdit eder. Bu tür zorbalık, üstün yetenekli öğrencilerin de akademik ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. “Akran zorbalığı” önemli zorbalık türleri arasında yer alır (Gürhan, 2017).

Muslu (2023) çalışmasında ortaokullarda çalışan öğretmen ve yöneticilerin yaşanan akran zorbalığının sebeplerinin neler olduğu, akran zorbalığını önlemek için nelerin yapılması gerektiğini, yönetici ve öğretmenlerin nasıl bilinçlendirilebileceğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesini hedeflemiştir. Araştırma ile yöneticiler ve öğretmenler tarafından iki farklı tema ortaya çıkarılmıştır. Bu yönden değerlendirildiğinde hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin ortak görüşlere sahip olduğu, fakat öğretmenlerin akran zorbalığına daha fazla bireysel müdahale etmek zorunda kaldığı sonucuna varılmıştır. Yaptığımız çalışmada ise, örgün eğitimlerde gözlemlenen akran zorbalığından farklı olarak Bilem kurumlarında gözlemlenen akran zorbalıklarını araştırılmıştır.

Dursun vd. (2024) yaptıkları çalışmalarında okul yöneticilerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerini incelemektedir, bizim çalışmamızda ise öğretmen görüşleri incelenmiştir. Araştırmada, katılımcıların akran zorbalığını fiziksel zarar verme, sözlü zarar verme, psikolojik baskı yapma, şiddet uygulama, dışlama, aşağılama, anlaşmazlık, taciz ve alay etme olarak tanımladıkları; katılımcıların akran zorbalığı hakkında eğitim almadıkları; akran zorbalığının çocuklar üzerindeki etkilerini zorba, kurban ve tanık açısından olmak üzere grupladıkları; katılımcıların vurma, çelme takma, çarpma, aletle yaralama, itme, tükürme, küfür etme, hakaret etme, yüksek sesle bağırma, iftira atma, alay etme, lakap takma, korkutma, sindirme, baskı altına alma, dışlama, küsme ve kıskançlık davranışlarıyla karşılaştıkları; katılımcıların akran zorbalığının kaynağının aile, medya ve çocuk olduğunu ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ulaşılan sonuçlar Dursun vd. (2024) çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Tosun vd. (2023) araştırmalarının hedefi, ilk ve ortaokullarda gözlemlenen akran zorbalığı ve bu okullarda görev yapmakta olan öğretmenlerin akran zorbalığı ile ilgili görüşlerini alarak, bu konuyla ilgili mücadele kapsamında öneri ve görüş geliştirmektir. Sonuçlara göre; ilkokullardaki akran zorbalığına maruz kalma oranı, ortaokullara göre daha fazla olmakla birlikte, erkek öğrenciler arasında akran zorbalığı, kız öğrencilere göre daha fazla rastlanmaktadır. Erkek öğrenciler arasında fiziksel zorbalığa daha çok rastlanırken, kız öğrenciler arasında daha çok sözel zorbalığa rastlandığı belirtilmiştir. Çalışmanın sonuçları, Tosun vd. (2023) çalışmasıyla paralellik göstermektedir ancak, cinsiyet faktörünü de araştırmaya kattığı için bu yönüyle çalışmadan ayrılmaktadır.

Karababa ve Kurtar (2023) çalışmalarında akran zorbalığının sebeplerinden ziyade akran zorbalığının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkilerini araştırmayı hedeflemiştir. Araştırmada, öğretmenlerin görüşlerini incelemek amacıyla nitel bir model ve fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Adıyaman ili Kahta ilçesinde ortaokullarda görev yapmakta olan 15 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verilerin elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Şardağ ve Yılmaz (2023) yaptıkları araştırmanın amacını lise öğrencilerinin akran zorbalığına karşı düşüncelerini metafor analiz yöntemi ile değerlendirmek olarak belirtmiştir. Araştırmanın evreni, Doğu Karadeniz’de bir devlet lisesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda karşılaşılan akran zorbalığı, öğrencilerin kişisel gelişiminde olumsuz etkilerinin olmasının yanı sıra, öğrencilerin gelecek yaşamlarında özgüveni düşük, asosyal kişiliğe sahip bireyler olmasına yol açtığı belirtilmiştir. Akran zorbalığına çözüm önerileri olarak, okul yönetiminin yaşanan zorbalık hakkında bilgi sahibi olması, öğrencilere psikolojik destek verilmesi, yapıcı çift yönlü iletişim, hayır diyebilme, problem çözme becerisi gibi becerileri kazandırabilmek için eğitimlerin planlanması önerilmiştir.

Gökkaya vd. (2023) araştırmanın amacını okullarda gözlenen akran zorbalığına yönelik öğretmen görüşlerinin alınması olarak belirtmiştir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılarak gerçekleştirilmiştir. 33 öğretmenin oluşturduğu araştırma grubundan, veri toplamak için 4 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu yöneltilerek, veriler yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcı öğretmenlerin görüşleri; "sosyal medya, psikolojik ve fiziksel boyut" şeklinde üç ana başlıkta toplandı görüşmüştür.

Bayar ve Balcı (2023) okullarda görev yapmakta olan rehber öğretmenlerinin, akran zorbalığı sorununa dikkat çekerek çözüm yolları bulmak amacıyla araştırmalarını gerçekleştirmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseniyle gerçekleştirilmiştir. 2022-2023 Eğitim Öğretim yılı içerisinde Tokat ili Erba ilçesinde görev yapmakta olan 10 öğretmen, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Veri toplamak amacıyla sekiz maddelik açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu öğretmenlere sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda katılımcılar zorbalığı, olumsuz davranışlar, saldırı, karlıdaki insana zarar verme, güç ilişkisi olarak tanımlamıştır. Zorbalık nedenlerini, olumsuz ebeveyn tutumu, rol model, sosyal medya, gruba katılma, empati şeklinde katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Katılımcılara göre zorbalık davranışlarının yaratacağı sonuçları ise dışlanma, şiddet, özgüven eksikliği ve kaygı bozuklukları şeklindedir. Çözüm önerileri olarak aile eğitimleri, yaptırımlar, sosyal medya takibi ve psikolojik destek, bilinçlendirme çalışmaları şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

Özdemir vd. (2023) araştırmanın amacını ilkokullarda akran zorbalığı ile ilgili öğretmen ve idareci görüşleri alınarak nitel bir araştırma yapmak olarak belirtmiştir. Araştırma grubu 14 öğretmen ve okul idarecisinden oluşmaktadır. Veriler yüz yüze yapılan görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi içerik analizi kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, akran zorbalığına sebep olan faktörler, ebeveyn tutumları, değerler eğitiminde eksiklik, arkadaş ilişkileri, iletişim becerisindeki yetersizlik, sosyal medya, sosyo/kültürel çevre şeklinde ortaya çıkmıştır. Zorbalığa karşı alınabilecek önlemler farkındalık kazandırma, iletişim geliştirme, izleme, takip, eğitim korucuyu ve önleyici tedbirler şeklindedir.

Aydoğan vd. (2023) araştırmasındaki amaç, okullarda gözlemlenen akran zorbalığına öğretmen, psikolojik danışman ve okul yöneticilerinin bakış açısını görmektir. Araştırma Kahramanmaraş ilinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında görev yapan 8 psikolog ve 8 öğretmen olmak üzere 16 kişiden oluşan nitel tarama türünden bir çalışmadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak toplanarak, okullarda zorbalık ile ilgili geliştirdikleri çözümlere ulaşmak amaçlanmıştır.

Çankaya (2011) yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin en çok karşılaştıkları zorba davranışların sözlü ve fiziksel zorba davranışlar olduğu tespit etmiş olup, erkek öğrencilerin kızlara göre daha fazla zorba davranışlara maruz kaldıklarını saptamıştır.

Hoşgörür ve Orhan (2017) yaptıkları çalışmalarında, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan okul yöneticilerinin okulda şiddet ve zorbalığı önleme yönetimi konusundaki görüşlerini değerlendirmeyi ve çözüm önerileri oluşturmayı amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini 33 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda; okullarda yaşanan zorba davranışların itme-kakma, kavga, aşağılama, çeteleşme, zorla bir şey kabul ettirmeye çalışma gibi davranışlardan oluştuğu belirlenmiştir. Okul müdürlerinin görüşlerine göre bu tür davranışların nedenlerinin daha çok ailesel faktörlerden (aile içi şiddet, yetişme tarzı), öğrencinin içinde bulunduğu çevreden, görsel medyadaki şiddet içerikli yapımlardan, öğrencinin akademik başarısının düşük olmasından kaynaklanabileceği bilgisine ulaşılmıştır.

Atış Akyol vd. (2018) yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin akran zorbalığı ve bununla başa çıkma stratejileri hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmadaki veriler, kolay örnekleme yoluyla 8 okul öncesi öğretmeni, 8 sınıf öğretmeni, 6 okul danışmanı ve 8 ortaokul branş öğretmeninden oluşan, yarı yapılandırılmış görüşme anketi kullanılarak toplanmıştır. Veriler içerik analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin çoğunun akran şiddetini akranların birbirine gösterdiği baskı olarak tanımladıklarını bulmuşlardır. Okul öncesi ve sınıf öğretmenleri sınıflarında en fazla fiziksel zorbalık yaşadıklarını belirtirken, ortaokul branş öğretmenlerinin sınıflarında en çok sözlü zorbalığa sahip olduklarını belirttikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin çoğu akran zorbalığını önleyecek bir okul politikası olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırma konusu kapsamında yukarıda verilen çalışmalara genel bir bakış açısıyla bakacak olursak; okullarda gözlemlenen akran zorbalığı ile yaptıkları görüşmelerde sadece okul yöneticilerinin görüşlerini alan çalışmaların (Dursun vd. 2024; Hoşgörür ve Orhan, 2017) olduğu, hem öğretmen hem de yöneticilerin görüşlerine yer veren çalışmaların (Aydoğan vd. 2023; Muslu, 2023; Özdemir vd. 2023) olduğu, ve sadece öğretmen görüşlerine yer veren çalışmaların (Atış Akyol, 2018; Bayer ve Balcı, 2023; Gökkaya vd. 2023; Karababa ve Kurtar, 2023; Tosun vd. 2023) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Şardağ ve Yılmaz (2023) çalışmasında ise sadece öğrenci görüşlerini almıştır. Çankaya (2011) ve Tosun vd. (2023) araştırmalarında ise akran zorbalığı davranışlarının görülme sıklığını ayrıca cinsiyet faktörü ile de ilişkilendirmişlerdir.

Üstün zekâlı öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilere göre akademik anlamda daha başarılı ya da başarısız olmaları ve sosyal özellikleri açısından farklılıklar göstermesi akranları arasında sorunlar yaşamalarına, dışlanmalarına, fiziksel ya da sözel şiddete maruz kalmalarına neden olabilmektedir. Bu açıdan akran zorbalığına karşı, üstün zekâlı öğrencilerin yeteneklerine uygun düzeyde eğitimler almaları, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de benzer şekilde desteklenmesi önemli görülmektedir (Kaplan ve Yurtseven, 2022). Literatüre bakıldığında, üstün yetenekli bireye ve akran zorbalığına yönelik birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Okullarda akran zorbalığı ile ilgili farklı değişkenlerin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Ancak alan yazın incelendiğinde BİLSEM kurumlarında akran zorbalığı ile ilgili yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile birlikte BİLSEM kurumlarında akran zorbalığı hakkında öğretmenlerden alınan bilgiler doğrultusunda üstün yetenekli öğrencilerin maruz kaldıkları zorbalık davranışlarını, zorbalık türlerini ve bu davranışlara etki eden etmenleri saptamaktadır. Bu sebeple çalışma literatüre katkısı açısından önem arz etmektedir.

Bu sebeple akran zorbalığını önlemek ve üstün yetenekli öğrencilere destek sağlamak için bu davranışları anlamaya çalışan araştırmaların yapılması gerekmektedir. Çalışmanın amacı da, BİLSEM kurumlarında akran zorbalığı hakkında öğretmenlerden alınan bilgiler doğrultusunda üstün yetenekli öğrencilerin maruz kaldıkları zorbalık davranışlarını, zorbalık türlerini ve bu davranışlara etki eden etmenleri saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problem durumlarına cevaplar aranmıştır.

1. Üstün yetenekli öğrenciler BİLSEM kurumlarında, akran zorbalığına maruz kalıyor mu?
2. Üstün yetenekli öğrencilerin BİLSEM kurumlarında karşılaştıkları akran zorbalığı davranışları nelerdir?
3. Üstün yetenekli öğrencilerin akran zorbalığına maruz kaldığı durumlarda gözlemlenen öğrenci tepkileri nelerdir?
4. Üstün yetenekli öğrencilerin akran zorbalığı ile karşılaştığında, kurumlarda bu durumlara yönelik alınan önlem ve tedbirleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma nitel yöntem üzerine kurgulanmıştır. Nitel araştırma, niteliksel verilerin toplandığı, analiz edildiği ve yorumlandığı bir araştırma yöntemidir. Bu yöntemde birbirine benzeyen veriler belli bir kavram veya olgu içinde bir araya getirilerek düzenlenir ve okuyucuya sunulur (Büyüköztürk, 2009). Araştırma deseni durum çalışmasıdır. Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Balıkesir ili BİLSEM kurumlarında çalışan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Bu çalışmada veriler içerik analiz yoluyla yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden amaçlı rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Çalışma grubu 15'i kadın 5'i erkek olmak üzere toplam 20 öğretmenden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 20'si Balıkesir il merkezinde BİLSEM'de görev yapmaktadır. Katılımcıların 4'ü lisans, 16 tanesi lisansüstü mezundur. Öğretmenlerin 4 tanesi 1-10 yıl arası, 16 tanesi 11-20 yıl arası süredir görev yapmaktadır. Katılımcıların 3 tanesi bilişim ve teknoloji öğretmeni, 2 tanesi görsel sanatlar öğretmeni, 3 tanesi sınıf öğretmeni, 1 tanesi müzik öğretmeni, 1 tanesi coğrafya öğretmeni, 2 tanesi matematik öğretmeni, 4 tanesi fen bilimleri öğretmeni, 1 tanesi İngilizce öğretmeni, 1 tanesi rehberlik, 1 tanesi fizik öğretmeni ve 1 tane idareciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

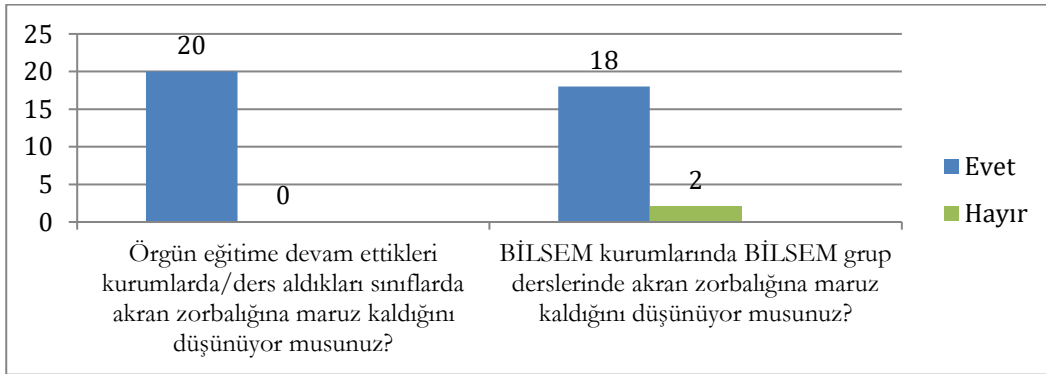
Yapılan çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları, belirli bir konu veya konular hakkında derinlemesine bilgi edinmek için kullanılan, katılımcıların cevaplarını serbestçe ifade etmelerine olanak sağlayan araçlardır. Bu görüşme soruları önceden planlanıp, uzmanların görüşleri alınarak hazırlanmalıdır (McGrath vd., 2019). Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde zorbalık hakkında öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan 7 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm de ise özel yetenekli öğrencilerin karşılaştıkları zorbalıklar hakkındaki öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan 3 sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunda toplam 10 soru bulunmaktadır. Form oluşturulurken üstün yetenekliler alanında yüksek lisans yapmış uzman 2 kişiden ve 1 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeninden uzman görüşleri alınarak forma son şekli verilmiştir.

Verilerin Analizi

Yapılan araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formuna verilen cevaplar, içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Toplanan kalitatif verilerin özetlenmesi ve kategorize edilmesi sürecini ifade eder. İçerik analizi, içerik bakımından birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek anlaşılmasını kolaylaştıracak biçimde düzenlemek, ifade etmek ve yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler, içerik analizi sürecinde kodlanarak kategorize edilmiş, temalar tanımlanmış ve bulgular bölümünde tablolarla ve nicelleştirilerek sunulmuştur.

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu sebeple araştırmacılar verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini arttırmak için görüşme formunda verilen cevaplara ilişkin bulgular bölümünde direkt alıntılar yapılmıştır. Tutarlık için veri analizi sürecinde araştırmacılar ortak fikir birliğine ulaşana dek tartışarak süreci tamamlamışlardır. İhtiyaç halinde teyit edilebilirlik açısından araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formlarından toplanan veriler ve kodlamalar saklanmaktadır.

Bulgular

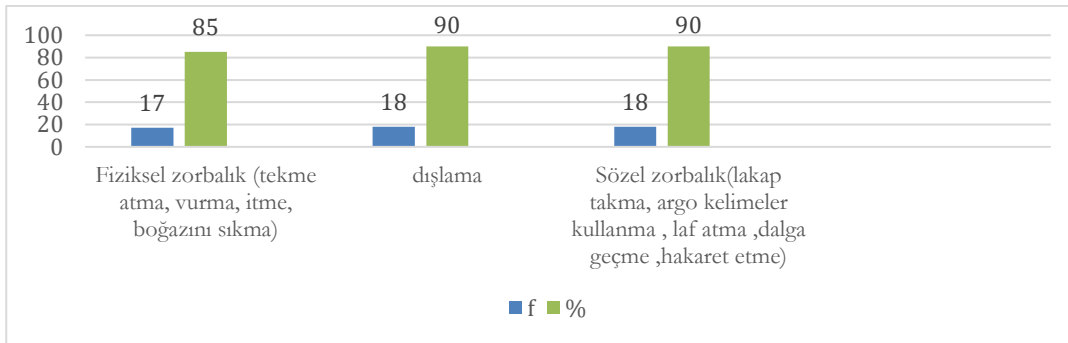

Şekil 1

Üstün yetenekli öğrencilerin Bilem kurumlarında, akran zorbalığına maruz kalıp kalmadığı hakkında öğretmen görüşleri

Grafik 1'e göre bu araştırmanın sonunda 20 öğretmenin 20'si de Bilem öğrencilerinin örgün eğitim aldıkları okullarında akran zorbalığına maruz kaldığını söylerken, araştırmaya katılan öğretmenlerden 18 tanesi Bilem kurumlarında, Bilem grup derslerinde akran zorbalığına maruz kaldığını belirtirken, 2 öğretmen Bilem kurumlarında akran zorbalığına maruz kalmadığını söylemiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden A10 ve A13 BİLSEM kurumlarında BİLSEM grup derslerinde akran zorbalığına maruz kaldığını düşünmemektedir.

Araştırma bulgularına paralel olarak Gündüz (2023) İstanbul'da bulunan 5.,6.,7.,8. sınıf kademelerinde öğrenim gören 17 üstün zekalı öğrenci ile yapmış olduğu görüşmelere sonucunda da öğrencilerin tamamına yakınının akran zorbalığına maruz kaldığı belirtilmiştir.

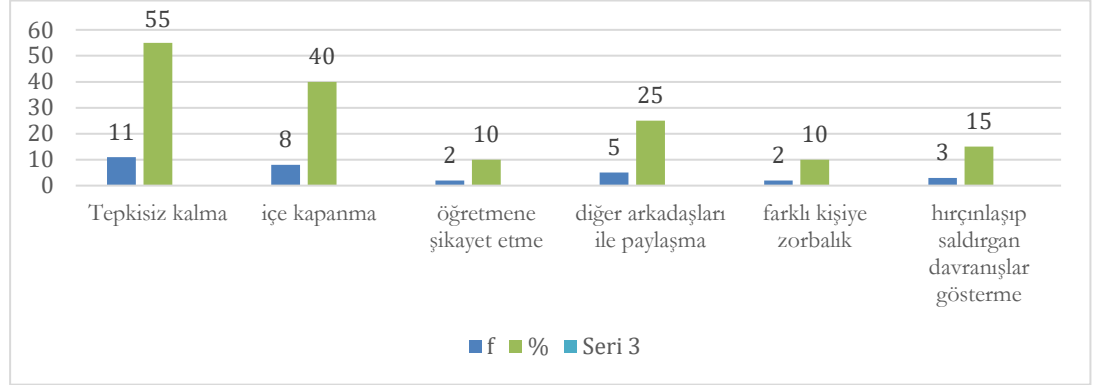
Şekil 2

Üstün yetenekli öğrencilerin Bilem kurumlarında karşılaştıkları akran zorbalığı davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri.

Grafik 2'ye göre yapılan öğretmen görüşmeleri sonucunda Bilem kurumlarında karşılaşılan akran zorbalık türlerini, 17 öğretmen fiziksel zorbalık (tekme atma, vurma, itme, boğazını sıkma) 18 tanesi

Sözel zorbalık (lakap takma, argo kelimeler kullanma, laf atma, dalga geçme, hakaret etme ve 18 tanesi de dışlama şeklinde belirtmiştir

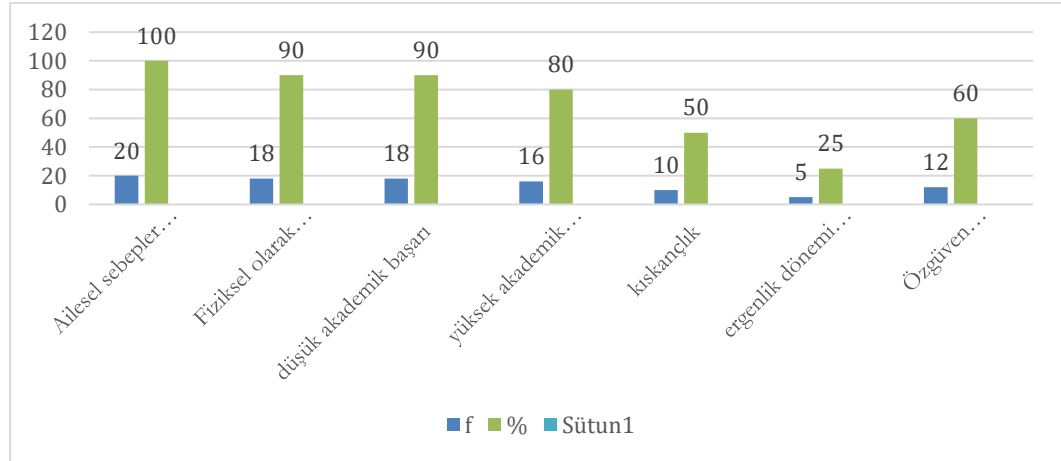
Araştırmanın bulguları doğrultusunda Atış Akyol vd. (2018) yaptıkları çalışmalarda okul öncesi, sınıf öğretmenleri ve ortaokul branş öğretmenleri akran zorbalığını ağırlıklı olarak fiziksel, psikolojik ve duygusal zorbalık olarak tanımlamışlardır

Şekil 3

Üstün yetenekli öğrencilerin akran zorbalığına maruz kaldığı durumlarda gözlemedikleri öğrenci tepkileri

Grafik 3'e göre Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin akran zorbalığına maruz kaldıkları durumlarda gözlemedikleri öğrenci tepkilerini; 11 öğretmen tepkisiz kalma, 8 öğretmen içe kapanma, 2 öğretmen öğretmene şikâyet etme, 5 öğretmen diğer arkadaşlarıyla paylaşma, 2 öğretmen farklı kişiye zorbalık gösterme ve son olarak 3 öğretmen hırçınlaşıp, saldırgan davranışlar gösterme şeklinde ifade vermiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden A8 "Genelde zorbalığa gücü yetiyorsa mücadele ediyor, yetmiyorsa sessiz kalıyor." cevabını vermiştir

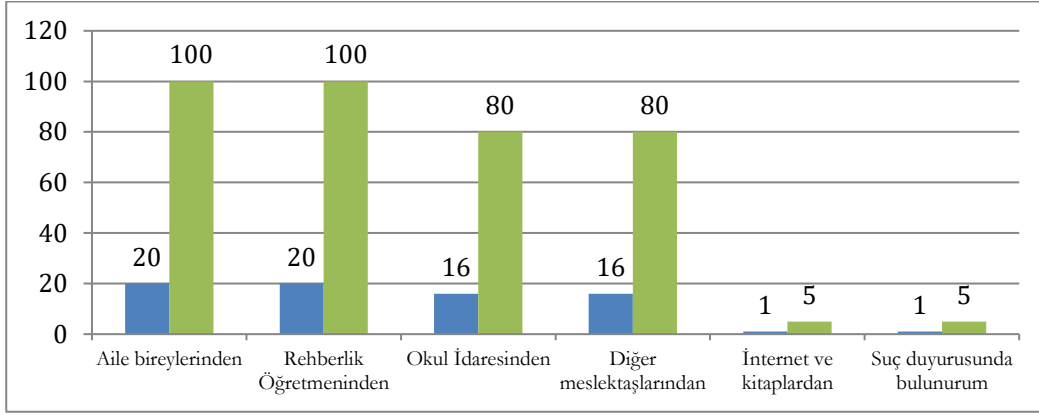
Şekil 4

Zorbalığı yapan öğrencilerin genel özellikleri hakkında öğretmen görüşleri.

Araştırma sürecinde Bilssem öğretmenlerine, zorbalığı yapan öğrencilerin genel özellikleri hakkında görüşleri sorulmuştur. Görüşmelerin sonunda, 20 öğretmen ailesel sebepler (sevgi yetersizliği, ilgisizlik, maddi yetersizlikler, aile içi şiddet), 18 öğretmen fiziksel olarak üstünlük, 18 öğretmen düşük akademik başarı, 18 öğretmen yüksek akademik başarı, 10 öğretmen kıskançlık, 5 öğretmen ergenlik dönemi özellikleri, 12 öğretmen özgüven yüksekliği/özgüven düşüklüğü şeklinde belirtmiştir. Zorbalığı yapan öğrencilerin genel özelliklerini A11 kodlu öğretmen "Gelişim dönemi özellikleri, özgüveni yüksek olan grup lideri olmak istiyor ve özgüveni düşük olanlar." şeklinde belirtmiştir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara paralel olarak Özkan ve Çiftçi (2010) ilkokullarda akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin tepkilerini uzak durma, üzülme, karşılık verme, umursamama vb. davranışlar olarak, çalışmalarında belirtmişlerdir. Kocaşahan (2012) lise ve üniversitelerde akran zorbalığının özgüven kaybı ve beraberinde depresyona neden olduğunu belirtmiştir. Kartal ve Bilgin (2008) yaptıkları çalışmalarında akran zorbalığına maruz kalan çocukların, yaşadıkları bu tür olayları evde ya da okulda bir yetişkine söylemeyip susmayı ve durumu gizlemeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

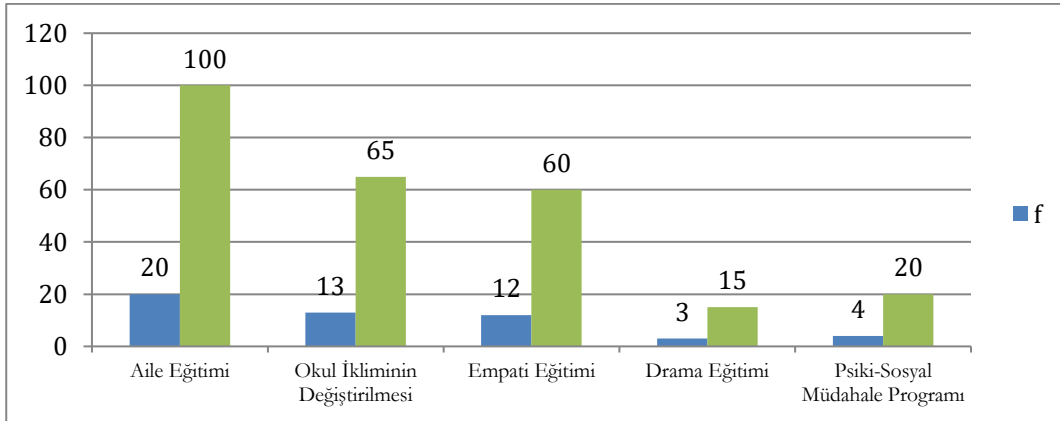

Şekil 5

Zorbalıkla baş etme konusunda ihtiyaç duyduğunuz yardıma nasıl ulaştıkları yöntemler.

Yapılan öğretmen görüşlerinin sonucunda, zorbalıkla baş etme konusunda ihtiyaç duydukları yardıma ulaşma yöntemlerini şu şekilde belirtmiştir; 20 öğretmen aile bireylerinden 20 öğretmen psikolojik rehberlik ve danışma öğretmeninden yardım alırken, 16 öğretmen okul idaresinden, 16 öğretmen diğer meslektaşlarından, 1 öğretmen internet ve kitaplardan yardım talep edeceğini, 1 öğretmen ise suç duyurusunda bulunabileceğini belirtmiştir. Zorbalıkla baş etme konusunda ihtiyaç duyduğu yardıma A14 kodlu öğretmen “İlk olarak ailesiyle görüşürüm, sonra rehberlik servisiyle iletişime geçerim, fiziksel şiddet var ise suç duyurusunda bulunabilirim.” şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmanın paralelinde Akyol vd. (2018) yaptığı araştırmasında akran zorbalığı ile karşılaştıklarında sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerin büyük bir oranının rehber öğretmenler sonrasında aile bireylerinden destek alma yolunu tercih ettiği belirlenmiştir. Rehber öğretmenler ise karşılaştıkları akran zorbalığı ile baş ederken aile ve diğer öğretmenlerden destek aldığını söylerken, ortaokul branş öğretmenlerinin tamamına yakını sırasıyla okul idaresi, aile üyeleri ve diğer meslektaşlarından destek aldıklarını belirtmiştir.

Şekil 6

Zorbalığın önlenmesi adına neler yapılması gerektiğinin hakkında düşünceler.

Araştırmanın son görüşme sorusu olarak; zorbalığın önlenmesi adına nelerin yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz sorusuna, 20 öğretmen aile eğitimi, 13 öğretmen okul ikliminin değiştirilmesi, 12 öğretmen empati eğitimi, 3 öğretmen drama eğitimi şeklinde belirtirken 4 öğretmen psiko-sosyal müdahale programının hazırlanması gerektiği, 1 öğretmen de disiplin cezası gibi bir yaptırımın olması gerektiği görüşünü paylaşmıştır. Zorbalığın önlenmesi adına neler yapılması gerektiği sorusuna A15

kodlu öğretmen aile eğitimi, olumlu okul ikliminin oluşturulmasının yanı sıra konu ile ilgili öğrencilere drama eğitiminin de verilmesi gerektiğini belirtmiştir. A11 kodlu öğretmen, zorbalık davranışları karşısında okullarda disiplin cezası gibi yaptırımların olması gerektiğini belirtmiştir

Okul öğretmenleri, idaresi ve rehberlik servisi eş zamanlı olarak, öğrenci davranışlarında zorbalık tespit edildiği süreçte, diğer öğrenciler tarafından rapor edilmesinde cesaret verilmeli ve bu öğrencilerin kimlik bilgilerinin açık şekilde ifade edilmeden okul personeli tarafından en hızlı şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamıştır (Çankaya,2011). Okullarda düzenlenmesi planlı sosyal etkinlikler yardımıyla, öğrencilerin kendilerine olan güvenleri artırılarak, zorbalık davranışlara karşı daha güçlü bir tutum geliştirmeleri sağlanabilir. Geliştirilecek farklı programlarla, öğrencilerin akranları ile daha yapıcı bir anlayışın olmasının sağlanabileceği ifade edilmiştir. (Tatlilioğlu, 2016).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmanın sonunda elde edilen verilere göre öğretmenlerin tamamı Bilssem öğrencilerinin örgün eğitim aldıkları okullarında akran zorbalığına maruz kaldığını söylerken, büyük bir çoğunluğu da Bilssem kurumlarında akran zorbalığına maruz kaldığını belirtmiştir. Gündüz (2023) İstanbul'da bulunan 5.,6.,7.,8. sınıf kademelerinde öğrenim gören 17 üstün zekalı öğrenci ile yapmış olduğu görüşmelere sonucunda da öğrencilerin tamamına yakınının akran zorbalığına maruz kaldığı belirtilmiştir.

Yapılan öğretmen görüşmeleri sonucunda Bilssem kurumlarında karşılaşılan akran zorbalık türlerini, öğretmenler daha çok sözel, fiziksel ve duygusal zorbalık olarak tanımlamışlardır. Sonuçlara paralel olarak Atış Akyol vd. (2018) yaptıkları çalışmalarda okul öncesi, sınıf öğretmenleri ve ortaokul branş öğretmenleri akran zorbalığını ağırlıklı olarak fiziksel, psikolojik ve duygusal zorbalık olarak tanımlamışlardır

Yapılan görüşmeleri sonucunda Bilssem kurumlarında karşılaşılan akran zorbalık türlerini, öğretmenler daha çok sözel, fiziksel ve duygusal zorbalık olarak tanımlamışlardır. Sonuçlara paralel olarak Atış Akyol vd. (2018) yaptıkları çalışmalarda okul öncesi, sınıf öğretmenleri ve ortaokul branş öğretmenleri akran zorbalığını ağırlıklı olarak fiziksel, psikolojik ve duygusal zorbalık olarak tanımlamışlardır.

Öğretmenler üstün yetenekli öğrencilerin akran zorbalığına maruz kaldıkları durumlarda gözlemledikleri öğrenci tepkilerini daha çok tepkisiz kalma, içe kapanma, şikâyet etme, farklı kişiye zorbalık gösterme vb. şeklinde belirtmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlara paralel olarak Özkan ve Çiftçi (2010) ilkokullarda akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin tepkilerini uzak durma, üzüme, karşılık verme, umursamama vb. davranışlar olarak, çalışmalarında belirtmişlerdir. Kocaşahan (2012) lise ve üniversitelerde akran zorbalığının özgüven kaybı ve beraberinde depresyona neden olduğunu belirtmiştir. Kartal ve Bilgin (2008) yaptıkları çalışmalarında ise akran zorbalığına maruz kalan çocukların, yaşadıkları bu tür olayları evde ya da okulda bir yetişkine söylemeyip susmayı ve durumu gizlemeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırma sürecinde Bilssem öğretmenlerine, zorbalığı yapan öğrencilerin genel özellikleri hakkında görüşleri sorulmuştur. Görüşmelerin sonunda, zorbalığı yapan öğrencilerin genel özellikleri hakkında öğretmenler çoğunlukla ailesel sebepler (sevgi yetersizliği, ilgisizlik, maddi yetersizlikler, aile içi şiddet) olarak belirtirken, fiziksel olarak üstünlük, düşük- yüksek akademik başarı, ergenlik dönemi özellikleri, özgüven yüksekliği/özgüven düşüklüğünü de sebepler arasında belirtmiştir. Hilliard vd. (2014) yaptıkları çalışmalarında daha az iyi davranış sergileyenlerin ve toplumsal konular hakkında daha az düşünen ve katkıda bulunan bireylerin daha çok akran zorbalığı davranışları gösterdiklerini belirtmiştir. Dürüstlük özellikleri yüksek olan, sorumluluk alabilen öğrencilerin daha az zorbaca davranışlar sergiledikleri gözlemlenmiştir (Gülbahar ve Sarı, 2022). Tina Pirc ve arkadaşlarının (2023) yaptıkları çalışmasında, öğrencilerin algıladıkları ebeveynlik tarzı, duygusal kontrol ve akran zorbalığına katılımları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Sonuçlar, ebeveynlerini daha otoriter olarak algılayan öğrencilerin daha yüksek duygusal kontrole sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, duygularına ve ihtiyaçlarına daha duyarlı olan, onlarla konuşan ve görüşlerini dikkate alan, onları planlamaya dahil eden, kurallar koyan ve bu kuralları ihlal etmenin sonuçlarını açıklayan, üzgün olduklarında onları rahatlatmaya ve anlamaya çalışan ebeveynlerin çocuklarının daha yüksek duygusal kontrole sahip olduklarını göstermektedir. Bu, bu çocukların karşılaştığı olumsuz bir durum karşısında daha az üzüldüklerini, daha çabuk sakinleşebildiklerini, öfke patlamalarının daha az olduğunu, uygunsuz zamanlarda daha az rahatsız edici olduklarını ve istediklerini elde etmek için beklemenin onlar için bu kadar zor olmadığını göstermektedir. Bulgular, Fosco ve Grych'in (2013) çalışmasıyla tutarlıdır; bu çalışmada sıcak ve empatik ebeveynlere sahip çocukların duygularını düzenlemede daha iyi oldukları gösterilmiştir. Ayrıca, Jabeen ve arkadaşlarının (2013) ergenlerle yaptığı bir çalışmada otoriter bir ebeveynlik tarzının çocukların duygusal düzenlemeleri üzerinde önemli bir olumlu etkisi olduğu gösterilmiştir. Bu sebeple akran zorbalığı gösteren bireylerin genel özellikleriyle ilgili ailesel sebeplerin önemi Tina Pirc ve arkadaşlarının (2023) çalışmasıyla tutarlıdır.

Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenler karşılaştıkları akran zorbalığı ile baş ederken öncelikle, aileler ve psikolojik rehberlik ve danışma öğretmeninden destek aldığını söylerken sırasıyla okul idaresi, aile üyeleri ve diğer meslektaşlarından da destek aldıklarını belirtmiştir. Ayrıca 1 öğretmen ise suç duyurusunda bulunabileceğini belirtmiştir. Atış Akyol vd. (2018) araştırmasında akran zorbalığı ile karşılaştıklarında sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerin çoğunluğu rehber öğretmenler sonrasında aile bireylerinden destek alma yolunu tercih ettiği belirlenmiştir. Rehber öğretmenler ise karşılaştıkları akran zorbalığı ile baş ederken aile ve diğer öğretmenlerden destek aldığını söylerken, ortaokul branş öğretmenlerinin çoğunluğu sırasıyla okul idaresi, aile üyeleri ve diğer meslektaşlarından destek aldıklarını belirtmiştir.

Araştırmanın son görüşme sorusu olarak; zorbalığın önlenmesi adına nelerin yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz sorusuna, görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı öncelikle ailelere eğitim verilmesi görüşünü belirtmişlerdir. Ayrıca okul ikliminin değiştirilmesi, empati eğitimi, drama eğitimi, psiko-sosyal müdahale programının hazırlanmasının gerekliliği görüşleri belirtilirken bir öğretmen disiplin cezası gibi bir yaptırımın olması gerektiği görüşünü paylaşmıştır. Hoşgörür ve Orhan (2017), yaptıkları çalışmada, okullarda gözlemlenen akran zorbalığı ile mücadele etmenin temelinde, aile-okul iş birliği, belirgin okul politikaları, disiplin, doğru planlanmış eğitim izleme ve raporlama şeklinde önlemlerin önemini vurgulamıştır. Okul öğretmenleri, idaresi ve rehberlik servisi, öğrenci davranışlarında zorbalık tespit edildiği takdirde, diğer öğrenciler tarafından rapor edilmesi açısından cesaret verilmeli ve bu öğrencilerin kimlik bilgilerinin açık şekilde belirtilmeden okul personeli tarafından en çabuk şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamıştır (Çankaya,2011). Okullarda düzenlenecek sosyal etkinlikler yardımıyla, öğrencilerin kendilerine olan güvenleri artırılarak, zorbalık davranışlara karşı daha dirençli bir tutum geliştirmeleri sağlanabilir. Geliştirilecek farklı programlarla, öğrencilerin akranları ile daha yardımsever ve anlayışlı olmasının sağlanabileceği belirtilmiştir (Tatlıoğlu, 2016). Dolayısıyla ulaşılan sonuçlar literatürdeki bu çalışmaları (Çankaya, 2011; Hoşgörür ve Orhan, 2017; Tatlıoğlu, 2016) destekler niteliktedir.

Araştırmanın sonucunda ulaşılan bulgulara istinaden aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

- Öğretmenlerin tamamına yakın öğrencilerin, örgün eğitim gördükleri ve BİLSEM kurumlarında akran zorbalığına maruz kaldığını belirtmiştir. Bu sebeple akran zorbalığının önlenmesi ve azaltılmasına ilişkin çalışma ve tedbirlerin önceden planlanması önemlidir.
- Akran zorbalığı davranışlarının önlenmesi ilişkin ailelere, öğretmen ve öğrencilere yönelik bilgilendirici eğitimler verilerek bu konu hakkındaki farkındalığının artması sağlanabilir.
- Araştırmanın yapıldığı BİLSEM kurumunda akran zorbalığının önlenmesi için yapılan rehberlik servisi çalışmaları, veli görüşmeleri, uyarma ve kamera sistemi gibi uygulamaların olmasına rağmen akran zorbalığının hala yüksek oranda görülmesi çalışmaların yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Bu açıdan örgün eğitim aldıkları kurumlarda caydırıcı disiplin önlemleri uygulanabilir.
- BİLSEM kurumlarında akran zorbalığı ile olumlu okul iklimi arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların yapılması önerilir.

Etik Onay

Bu çalışma Balıkesir İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 16/02/2024 tarih ve 96898498 sayılı izni ile yürütülmüştür.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmacılar, bu çalışmaya eşit oranda katkı yapmışlardır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Bilim ve Sanat Merkezine desteğinden dolayı teşekkür ederiz.

Çatışma Beyanı

Bu çalışma özelinde yazarlar arasında herhangi bir çatışma olmadığını beyan ederiz.

Kaynakça

Atış Akyol, N., Yıldız, C., & Akman, B. (2018). Öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin görüşleri ve zorbalıkla baş etme stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi/Hacettepe Univ., Journal Of Faculty Of Education*, 33(2).

- Aydoğan, R., Mermer, İ. E., Hıdır, A. Y., Erkul, F., & Gümüştekin, A. (2023). Okullarda yaşanan akran zorbalığının okul yöneticisi, öğretmen ve psikolojik danışman açısından değerlendirilmesi. *IJSS*, 7(28), 315-333.
- Bayar, A., & Balcı, M. (2023). Okul rehber öğretmenlerinin bakış açısından akran zorbalığı ve çözüm yolları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 87-105.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem Yayınları.
- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 81-92.
- Dursun, İ., Şanlı, H., & Akkuş, S. (2024). Okul yöneticilerinin akran zorbalığına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 2(1), 93-111.
- Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2013). Capturing the family context of emotion regulation: A family systems model comparison approach. *Journal of Family Issues*, 34(4), 557-578.
- Gökkaya, N., Yavuzalp, M., Güney, S., & Bozkurt, A. (2023). Okullarda akran zorbalığına yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(9), 1584-1601.
- Gülbahar, E. & Tuğba, S. (2022). The relationship of character strengths with peer bullying and peer victimization among adolescents. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 9(3), 589-601.
- Gündüz T. (2023). *Üstün zekalı öğrencilerin akran zorbalığına karşı görüşleri* (Yüksel Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Eğitim Ana Bilim Dalı.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psichiatri Nurs-Special Topics*, 3(2), 175-81.
- Halpern, J., Jutte, D., Colby, J., & Boyce, W. T. (2015). Social dominance, school bullying, and child health: What are our ethical obligations to the very young? *Pediatrics*, 135 (Suppl 2), S24 S30. <https://doi.org/10.1542/peds.2014-3549C>
- Hilliard, L. J., Bowers, E. P., Greenman, K. N., Hershberg, R. M., Geldhof, G. J., Glickman, S. A., ... & Lerner, R. M. (2014). Beyond the deficit model: Bullying and trajectories of character virtues in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(6), 991-1003
- Hoşgörür, V., & Orhan, A. (2017). Okulda zorbalık ve şiddetin nedenleri ve önlenmesinin yönetimi (Muğla merkez ilçe örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 859-880.
- Jabeen, F., Anis-ul-Haque, M., & Riaz, M. N. (2013). Parenting styles as predictors of emotion regulation among adolescents. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(1).
- Kaplan Sayı, A., & Yurtseven, N. (2022). How do gifted students learn? Their learning styles and dispositions towards learning. *Education 3-13*, 50(8), 1031-1045.
- Karababa, A., & Kurtar, R. (2023). Akran zorbalığının çocukların sosyal becerilerine olan etkilerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences*, 26, 2024.
- Kartal, H., & Bilgin, A. (2008). Öğrenci, veli ve öğretmen gözüyle ilköğretim okullarından yaşanan zorbalık. *İlköğretim Online*, 7 (2), 485-495
- Kocaşahan, N. (2012). *Lise ve üniversite öğrencilerinde akran zorbalığı ve sanal zorbalık*. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- McGrath, C., Palmgren, P. J., & Liljedahl, M. (2019). Twelve tips for conducting qualitative research interviews. *Medical teacher*, 41(9), 1002-1006.
- Muslu, E. (2023). Akran zorbalığına ilişkin eğitimci görüşleri: Bursa Mustafakemalpaşa ortaokul yöneticileri ve öğretmenleri örneği. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(5).
- Özdemir, Z., Yelmen, M., Kaplan, Ö., Bodukcu, E., & Nakas, E. (2023). İdareci ve öğretmen görüşlerine göre ilkokullarda akran zorbalığı: Nitel Bir Çalışma. *Academic Social Resources Journal*, 8(52), 3314-3323.
- Özkan, Y. & Çifci, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Pirc, T., Pecjak, S., Podlesek, A., & Štirn, M. (2023). Perceived parenting styles and emotional control as predictors of peer bullying involvement. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 15(4), 333-342.
- Şardağ, H., & Yılmaz, E. B. (2023). Lise öğrencilerinin akran zorbalığına yönelik algılarının metafor analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Doğu Karadeniz Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 97-109.
- Tatlilioğlu, K. (2016). Okullarda şiddet ve zorbalık: Risk faktörleri, koruma, önleme ve müdahale hizmetleri: Konya örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED)*, 6(12), 209-232.
- Tosun, N., Ardıl, E., Şahin, M., Yılmaz, F., & Göker, M. (2024). İlk ve ortaokul öğretmenlerinin okullarda yaşanan akran zorbalığı hakkındaki görüş ve önerileri. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences (JOSHAS)*, 9(71), 4002-4010.
- Uysal, H. ve Dinçer, G. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığı. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(4), 468-483
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.